

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Bp.

(Hely)

1939 IV. 4.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

387.6

Hely

Idő

1939

Személy

Hetvenötéves a pesti tőzsde

— Az Est tudóstíjótól —

Jubiláris közgyűlést tart április közepén a Budapesti Áru- és Értéktőzsde:

hetvenöt esztendővel ezelőtt

1864-ben kezdte meg működését a magyar közgazdasági életnek ez a nagyfontosságú intézménye. A mai helyzetre való tekintettel a háromnegyed százados fordulóra nem rendez ünnepségeket a tőzsde elnöksége, csupán a közgyűlésen méltatják az elmúlt nagy időszak munkáját és jelentőségét.

Az ország rohamosan fejlődő gazdasági életét az Áru- és Értéktőzsde felállítása indította el és alapozta meg. A *Pester Lloyd Társulat* által már a múlt század negyvenes éve óta fentartott *Gabonacsarnokból* nőtt ki a tőzsde intézménye. A Bach-korszak elnyomatásos éveinek idején, 1860-ban megjelent birodalmi törvény rendelte el, hogy *a főbb városokban tőzsdét kell alakítani.*

Az első szabályzat

A budai helytartótanács a Kereskedelmi és Iparkamarához fordult és felkérte a Pesten felállítandó Tőzsde alapszabályainak kidolgozására. A Kamara

külön bizottságra

ruházta a nehéz feladatot. Az előkészítés hosszabb ideig tartott. A Kamara arra az álláspontra jutott, hogy csupán gabonacsarnok vagy árutőzsde nem fejthetne ki kellő működést, tehát az alapszabályokat akként dolgozta ki, hogy az intézmény egyszersmind *értéktőzsde* is legyen.

A tervet és a szabályzatot a helytartótanács elfogadta és 1864-ben ünnepi keretek között megnyitották a tőzsdét, első elnökének: *Kochmeister Frigyes* nagykereskedőnek elnöklése mellett. Megfelel a tényeknek, hogy abban a korban a tőzsde és annak bírósága

a kereskedelmi élet gócpontja lett

és a nemzetközi kereskedelemben is fontos szerephez jutott. Igazságszolgáltatása nemcsak tőzsdei, hanem *minden üzleti differencia elbírálásánál* gyorsan és szakszerűen döntött. Fontosságára jellemző, hogy amikor 1868-ban törvény útján új perrendtartást léptettek életbe a Bach-korszak perrendtartása helyett, a legnagyobb zavarokat idézte elő, hogy az új perrendből *kifelejtették a tőzsdebíróság ítéleteinek érvényesítését* és így azok hatálya a levegőben lógott. A hiba jóvátételére még abban az évben

külön törvényjavaslatot

kellett a képviselőház elé terjeszteni. A javaslat 1870-ben törvényté lett.

Az aranykor

Ezzel egyidőben, a múlt század hetvenes éveiben megkezdődött

a tőzsde életének és működésének aranykora.

Az intézmény abban az időben a *Pester Lloyd Társulat* dunaparti épületében működött, éspedig olyképpen, hogy felváltva dolgozott az áru- és az értéktőzsde, 11—12 óra között az egyik, 12—1 óra között a másik részszort működött. Akkor vált Magyarország, illetve a budapesti tőzsde a közep európai gabonakereskedelem középpontjává. A pesti tőzsdén nemcsak a magyar, hanem a román, a szerb és az orosz gabona is piacra talált.

Ugyanakkor fejlődött ki

a világviszonylatban is elsőrendű magyar malomipar,

amelynek technikai módszereit átvették a külföldi államok is. A közgazdasági történezz számára érdekes feladat lenne annak kimutatása, hogy ez a nagyszabású gabonakereskedelmi

és malomipari forgalom hogyan és mennyiben segítette elő Budapest nagyszabású építkezését és fejlődését.

Néhány kezdeti év után ugrásszerűen emelkedett a pesti tőzsde forgalma, óriási tételek, több hajórakományt kitevő gabonamennyiségek kerültek egy-egy kötés révén forgalomba. Az akkori nagy cégeknek, a *Strasser és Könignek*, a *Schlesinger és Polakovitsnak*, a *Braum és Politzernek* bevásárlótelepei voltak nem-

csak az egész országban, de az egész Balkánon is és együtt dolgoztak olyan világcégekkel, amilyen a párizsi *Dreyfus* volt. A *Strasser* és *König* cégeknek még Dél-Amerikában is voltak telepei.

A rohamos fejlődés éveit átalakult a tőzsde is. Tagjai kezdetben németül beszéltek, az ügykezelés nyelve először német, azután német és magyar volt, a gyors emelkedés közben *átalakult tisztán magyar nyelvű intézménnyé.* A tőzsde fejlődését megkönnyítette, hogy szervezetében harmónikusán érvényesült az önkormányzat s az állami ellenőrzés. Az ügyeket eleinte »Tőzsdei bizottmány«-nak, később »Tőzsdetanács«-nak nevezett és a tőzsdetagok által választott testület intézte, a kereskedelmi miniszter felügyelete alatt, aki ezt a jogot *miniszteri biztos útján* gyakorolta. Fentartási költségeiről a Tőzsde önmaga gondoskodott, a tőzsdé díjak és a tőzsdei illetékek bőven fedezték a költségeket.

Abban az időszakban, amikor Budapest nagyobb és szebb középületeit emelték, a tőzsde elnöksége, *Kornfeld Zsigmonddal* az élén elhatározta, hogy

új és grandiózus tőzsdepalotát

épített. Erre a célra megvásárolták a »*Neugebäude*« lerombolása után felszabadult Szabadság-teri területet, ahol *Alpár Ignác* tervei és irányítása mellett 1905-ben felépült az új tőzsdepalota, amely egyike Európa legnagyobbszerű épületeinek.

Háború és zűrzavarok

A világháború ideje alatt a tőzsde működése természetesen megbénult, a határidőüzletet a tőzsdetanács a háború kitörésekor

nyomban megszüntette.

Az életbelépő ármaximálások, valamint a gabonagyűjtés háborús központosítása úgyszólván

kizárta a gabonatőzsde működését.

Ugyanakkor a háborús devizarendszer az értéktőzsde működését is úgyszólván lehetetlenné tette.

A kommunizmus első cselekményei között szerepelt a *tőzsdei üzletmenet megsemmisítése*. Az egyik »termelési« népbiztosság a tőzsde épületében üttötte fel tanyáját, megszüntetve az ottani hivatalok működését.

A forradalmak után Csonka-Magyarország megszükkült életlehetőségei mellett próbált új életre kelni a Budapesti Áru- és Értéktőzsde. A koronaromlás következtében fellépett

értékpapírvásárlási láz

1920–24 között látszólagos nagy fellendüléshez vezette a tőzsdét. A tőzsdetagok száma megsokszorozódott, az értéktőzsde óriási termében nem lehetett a piacokat elhelyezni és még a *ruhatári folyosókat is fel kellett használni*. Ebben az időben sokan vesztették el megtakarított tőkéjüket, egyrészt olyanok, akiket a könnyű pénzszerzés vágya csábított értékpapírok vásárlására, de olyanok is, akik csak a *vagyonukat akarták megmenteni* a nyilvánvaló értékromlástól.

A pénz értékállandóságának biztosítása 1924-ben

véget vetett a látszatkonjunkturának.

A tőzsdetagok száma leapadt. A kereskedelem súlypontja ismét a *gabonatőzsde felé* terelődött. 1926-ban ismét megkezdődött a határidőüzlet. A tőzsde ekkor hajtotta végre szervezetének egyik legfontosabb reformját: *intézményesen helyet biztosított a tőzsdetanácsban*

a mezőgazdaság érdekképviselőinek,

az OMGE-nak és a Mezőgazdasági Kamarának.

Néhány esztendőig ívelt még felfelé — a magyar közgazdasági élet emelkedő vonalával párhuzamosan — a tőzsde lüktetése, de azután 1930-ban, Ausztria csatlakozásának a még demokratikus Németországhoz történt meghiusulásakor, a közép-európai gazdasági helyzet válságossá

vált és a budapesti tőzsde tevékenysége is szűk keretek közé szorult. Ekkor már Amerika, Dél-Amerika és Ausztrália gabonatermő területei, majd a Szovjet is oly nagy versenyt támasztott a magyar gabonának, hogy az 1920-as évek 500.000 koronás (40 pengős) búzárai *rohamosan esni kezdtek*.

A legújabb helyzet

Az értéktőzsde az 1930 júliusi bankzárlattal egyidejűen *beszüntette működését*. A következő években a tőzsdei forgalmat

csak fokozatosan lehetett kiterjeszteni az egyes értékekre.

A pénzügyi részvényeket hivatalosan még ma sem jegyzik. A terményértékesítés rendszere is megváltozott. Az import-országok önellátásos törekvései és a kliring-rendszer a magyar kormányokat is arra kényszerítette, hogy a *gabonaértékesítés ügyét egysegesen intézze*.

Ezek a tények mutatják, hogy a budapesti tőzsde mindkét piacának tevékenysége

nagyon szűkre szorult

a *75 éves jubileum idejére*. De éppen a hét és fél évtized története jelzi, hogy a tőzsde sok megpróbáltatást kiállt a hosszú idő alatt, rugalmasan alkalmazkodott az idők követelményeihez. Az elmúlt év kritikus időszakában a pesti tőzsde olyan ellenállóképeséget mutatott, hogy

egy napra sem kellett bezárni.

Az ország területének meggyarapodása bizonyosan *új fejlődésnek* lesz alapja. Pillanatnyilag az a helyzet, hogy 1924-ben 5000 tagja volt a pesti tőzsdének; ez a szám máig 1500-ra esökkent.

Kenessey Péter